

Різний характер впливу збиваючих факторів, неоднаковий ступінь їх впливу та зміни ознак у різних осіб нерідко викликають труднощі під час виконання експертиз.

Вирішити питання діагностичного характеру можливо, якщо експерт досконало володіє методикою вирішення судово-почеркознавчих діагностичних завдань, має достатню інформацію від ініціатора експертизи щодо умов виконання рукопису, знає характер і обсяг ознак, що змінюються залежно від впливу певних умов. Важливе значення мають порівняльні зразки, які надають для дослідження (їх кількість, якість та достовірність).

Розуміння мінливих ознак допоможуть експерту виявити у рукописі типові для конкретного випадку зміни та визначити, чи викликані вони незвичайними умовами виконання або є варіаційністю почерку виконавця. Відсутність змін ознак, які обов'язково повинні були бути, якщо рукопис виконували під впливом певних умов, дасть змогу заперечити факт виконання документа в незвичайних умовах.

Отже, почеркознавча експертиза може вирішити складні діагностичні завдання, однак проблема діагностичних завдань у судовому почеркознавстві вимагає подальшого вивчення. Факти, що встановлює судово-почеркознавча експертиза під час вирішення судово-почеркознавчих діагностичних завдань, дають змогу слідчим і суду отримати додаткову доказову інформацію та використовувати її під час розслідувань та у судових справах.

Список використаних джерел

1. Меленевська З. С., Шпакович Н. Г. Методика вирішення судово-почеркознавчих діагностичних завдань. Київ : ДН-ДЕКЦ МВС України, 2017. 45 с. (р/код 1.1.60 у Реєстрі методик проведення експертиз).
2. Меленевська З. С., Свобода Є. Ю., Шаботенко А. І. Судово-почеркознавча експертиза : навч.-метод. посіб. Київ : ЦУЛ КНУВС, 2007. 277 с.
3. Судебно-почерковедческая экспертиза. Москва : Юридическая литература, 1971.

Т. Ф. Безсонна,

старший викладач Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2482-9564>

Л. С. Зубцова,

старший судовий експерт Харківського НДЕКЦ МВС України, м. Харків, Україна

ЩОДО ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ПРИЗНАЧЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ

Анотація. Розглянуто та проаналізовано окремі проблеми, які виникають під час призначення технічної експертизи документів. З'ясовано, що такі проблеми пов'язані з формулюванням питань експерту стосовно об'єктів дослідження та підготовкою матеріалів, що підлягають дослідженню. Запропоновано удосконалити методичні матеріали щодо призначення та проведення технічної експертизи документів.

Ключові слова: дослідження документів, криміналістична експертиза, спеціальні знання у кримінальному процесі, криміналістична техніка, технічна експертиза документів.

Abstract. Some problems that arise during questioned document examination are considered and analyzed. It was found that such problems are related to the formulation of expert questions about the objects of study and the preparation of materials to be studied. The ways of solving the problems of appointing the questioned document examination are determined. It is proposed to improve the methodological materials on the appointment and conduct of the questioned document examination.

Keywords: document research, forensic examination, special knowledge in criminal proceedings, forensic technique, technical examination of documents.

Аннотация. Рассмотрены и проанализированы отдельные проблемы, возникающие при назначении технической экспертизы документов. Выяснено, что такие проблемы связаны с формулировкой вопросов эксперту по объектам исследования и подготовкой материалов, подлежащих исследованию. Предложено усовершенствовать

методические материалы по назначению и проведению технической экспертизы документов.

Ключевые слова: исследование документов, криминалистическая экспертиза, специальные знания в уголовном процессе, криминалистическая техника, техническая экспертиза документов.

Незважаючи на значні наукові розробки щодо технічного дослідження документів та існування значної кількості методичних рекомендацій щодо роботи з документами як об'єктами дослідження, правоохоронні органи доволі часто стикаються з проблемами призначення та використання результатів таких досліджень в кримінальному судочинстві. Слід зауважити, що науково-технічний прогрес не стоїть на місці (зокрема, в галузі криміналістики), що обумовлює удосконалення взаємодії між підрозділами правоохоронних органів і модернізацію методики призначення та проведення криміналістичних експертиз документів.

Використання документів в сучасному повсякденному житті має важливе значення в різних сферах людської діяльності, адже їх основною функцією є оформлення правовідносин між громадянами, державою, організаціями, підприємствами. Саме тому вони доволі часто стають об'єктами підробки у злочинців, що (зі свого боку) становить небезпеку як для громадян, так і для держави.

Підробляти документи почали зі стародавніх часів, коли з'явилися перші документи. Деякі з них були у вигляді глиняних чи дерев'яних табличок, однак і вони ставали об'єктами злочинних посягань. Найчастіше підроблення документів носило корисливий характер. Відомі

факти, що в Давньому Римі найпоширенішим об'єктом злочинів ставали заповіти, які підробляли як повністю, так і вносили часткові зміни [1, с. 184].

Кримінальним кодексом України передбачено відповідальність за окремі види злочинів, пов'язані з підробкою документів. Розкриття і розслідування цих видів злочинів неможливе без висновку технічної експертизи документів, в якому вказується, чи було вчинено фактично злочин, якщо так, то в який спосіб. Під час розслідування і розкриття шахрайства, привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, а також злочинів у сфері господарської та службової діяльності та ін., пов'язаних із незаконним обігом документів, висновки технічної експертизи документів допомагають виявляти та доказувати деякі важливі обставини злочинних посягань.

Встановлення ознак та способів підробки документів у кримінальних провадженнях неможливе без призначення та проведення різних видів технічної експертизи документів.

Розглянемо, які види технічної експертизи проводять, та що є об'єктами їх дослідження. Об'єктами дослідження цього виду експертизи є реквізити документів (відбитки печаток та штампів, рукописні тексти, підписи, фотознімки і т. ін.), матеріали документів (основа документа: папір, картон, плівка, пластик; барвники, які використовуються для нанесення штрихів та відбитків; супутні речовини: клей, нитки тощо), технічні засоби, що використано для виготовлення документів, а також зразки для порівняльного дослідження.

Призначення технічної експертизи документів є першочерговим етапом взаємодії особи, яка ініціює проведення дослідження, та експерта, який безпосередньо його проводитиме, та регулюється діючим законодавством. Однак під час призначення та під час використання результатів дослідження виникає чимало проблем.

Однією з таких проблем на нашу думку є те, що під час призначення експертизи ініціатори дослідження не можуть чітко сформулювати питання експерту, або ставлять такі питання, які не входять до компетенції експерта, тобто виходять за межі його спеціальних знань або не передбачені методикою проведення певного дослідження, ставлять неактуальні або зайві питання відносно конкретних об'єктів. У разі, якщо запитання сформульовано нечітко або їх редакція незрозуміла, експерт невідкладно заявляє ініціатору

клопотання про уточнення запитань. До вирішення заявленого експертом клопотання призупиняється проведення судової експертизи або експертного дослідження [2]. Такі моменти негативно впливають на розкриття злочинів, збільшують строки проведення досліджень, що також впливає на строки розслідування, адже відповідь експерта на некоректні питання не принесе користі по справі і проведене дослідження буде неінформативним.

Наступною проблемою під час призначення технічної експертизи документів, на нашу думку, є ненадання або надання не в повному обсязі зразків для порівняльного дослідження. Відповідно до чинного законодавства, експерт може звернутися до ініціатора дослідження з клопотанням про надання додаткових матеріалів чи зразків, які йому необхідні для проведення експертизи. До виконання заявленого клопотання проведення судової експертизи або експертного дослідження призупиняється загалом або в частині вирішення окремого запитання [2]. Законодавством також передбачено, що у разі невиконання заявленого експертом клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків, протягом 45 днів з дня направлення клопотання експерт повертає матеріали без виконання або не вирішує окреме (-і) запитання, стосовно якого (-их) не задоволено заявлене ним клопотання [2].

Вважаємо, що для вирішення розглянутих проблем необхідно належно організувати взаємодію між ініціатором проведення експертизи (юридичною або фізичною особою) та експертом. У разі необхідності потрібно звернутися до експертної установи де планується проведення дослідження і отримати консультацію стосовно можливостей технічної експертизи документів залежно від обставин справи та об'єктів дослідження. Удосконалити методичні рекомендації щодо призначення та проведення технічної експертизи документів відповідно до сучасних науково-технічних можливостей, адже від результатів експертизи залежить розкриття та розслідування злочинів.

Список використаних джерел

1. Белкин Р. С. Избранные труды. Москва : Норма, 2010. С. 987.
2. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 17.07.2017 р. № 591 (зі змін та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17> (дата звернення: 25.02.2021).

А. Р. Бізер,

головний судовий експерт Чернівецького НДЕКЦ МВС України, м. Чернівці, Україна,
e-mail: bizia@i.ua

ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ СПРАВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ БОЄПРИПАСІВ

Анотація. Розглянуто основні питання застосування термінологічного апарату у справах, пов'язаних із незаконним обігом боєприпасів. Підкреслено відсутність єдиного підходу до концептуальної бази за цими питаннями.

Ключові слова: термінологія, судова експертиза, боєприпаси, незаконний обіг боєприпасів.

Abstract. The main issues of using terminological apparatus in cases related to the illicit ammunition trafficking

are considered. It is emphasized that there is no unified approach to the conceptual framework on these issues.

Keywords: terminology, forensic examination, ammunition, illicit ammunition trafficking.

Аннотация. Рассмотрены основные вопросы применения терминологического аппарата в делах, связанных с незаконным оборотом боеприпасов. Подчеркнуто отсутствие единого подхода к концептуальной базе по этим вопросам.